

KVSA VERTAALPRYS / CASA TRANSLATION PRIZE

The CASA translation competition is sponsored annually for the best student translation from, or into, either Latin or Classical Greek.

A TRANSLATION OF VERGIL'S THIRD ECLOGUE INTO AFRIKAANS

Evert Pistorius (North-West University, Potchefstroom)

Introduction

My Afrikaans translation is an attempt at allowing the classical author to communicate with a modern audience in a combination of signs that is comprehensible by the target readers. The poetic genre of the text will, in this case, not be preserved, even though the emotive textual-type will be imitated. The reason why I decided to translate Vergil's poetry into prose concerns the communicative purpose of translation. Ulrich Von Willamowitz-Moellendorff claimed that 'metrical translation is faulty and goes against the very nature of language'.¹ There is no adequate metrical system in the Afrikaans language, and even if there were, the stylistic translation of poetry is merely for aesthetic value, and does not fulfil this communicative function. Johann Wolfgang von Goethe also claimed that a prose translation would be better suited for most texts, since prose cancels out all peculiarities of any kind and causes poetic enthusiasm to be lowered to an understanding level.²

Two other Afrikaans translations, by Benade and Blanckenberg, were read for the completion of this translation.³ Both translations are out-dated. Their language usage is no longer applicable to modern Afrikaans. Their translation methods were also too direct with a loss of cultural and contextual aspects of the poem. Benade's translations of *Vis ergo inter nos quid possit uterque vicissim experiamur?* (lines 28-29) as 'Wil jy dus hê dat ons hier onder onsies om die beurt moet uittoets waartoe elk in staat is' and Blanckenberg's 'dat jy sou gesterwe het, as jy hom nie kwaad kon aandoen nie' for *si non aliqua nocuisses, mortuus esses* (line 15) are examples of direct translations; while both Benade and Blanckenberg's translation of *arcum ... et calamos* (line 13) as 'boog en rietpyle' misses the idyllic reference.

Vergil's third *Eclogue* is a bucolic (pastoral) and agonistic (competitive) poem that was inspired by Theocritus's fourth Idyll.⁴ The *Eclogue* starts off with

¹ Willamowitz-Moellendorff 1924:33.

² Goethe 1811-1814:75-76.

³ Benade 1983, Blanckenberg 1975.

⁴ For *Eclogue* 3 as agonistic poetry, see Karanika 2006.

the two main characters, Menalcas and Damoetas, who cross paths and begin to banter with each other while leading their masters' flocks to pasture. The bantering continues until they agree on a singing contest (lines 28, 49-54), at which point Palaemon enters and agrees to be their judge. The singing contest is initiated at line 60 and continues until line 107.

The third *Eclogue* could easily be related to the concept of a modern-day 'rap-battle'. A 'rap-battle', like the banter and singing between the two shepherds, officially starts after the contestants' insults have been exhausted. A judge then analysis the 'rap-battle' or singing contest and makes the final verdict concerning the victor. The singing contest consists of metrical verses that either intends to further insult, or to improve on the verses of the opposing contestant.

ECLOGA III ⁵

	Menalcas	Damoetas	Palaemon	
M.	Dic mihi, Damoeta, quoium pecus? An Meliboei?			
D.	Non, verum Aegonos; nuper mihi tradidit Aegon.			
M.	Infelix o semper, oues, pecus! ipse Neaeram dum fouet ac ne me sibi praeferat illa veretur, hic alienus ouis custos bis mulget in hora, et sucus pecori et lac subducitur agnis.			5
D.	Parcius ista uiris tamen obicienda memento. nouimus et qui te transversa tuentibus hircis et quo — sed faciles Nymphae risere — sacello.			
M.	Tum, credo, cum me arbustum uidere Miconos atque mala uitis incidere falce nouellas.			10
D.	Aut hic ad ueteres fagos cum Daphnidos arcum fregisti et calamos, quae tu, peruerse Menalca, et, cum uidisti puero donata, dolebas et, si non aliqua nocuisses, mortuus esses.			15
M.	Quid domini faciant, audent cum talia fures? non ego te uidi Damonos, pessime, caprum excipere insidiis multum latrante Lycisca? et cum clamarem 'quo nunc se proripit ille? Tityre, coge pecus', tu post carecta latebas.			20

⁵ The text used is that of Coleman 1977.

- D. An mihi cantando uictus non redderet ille,
quem mea carminibus meruisset fistula caprum?
si nescis, meus ille caper fuit; et mihi Damon
ipse fatebatur sed reddere posse negabat.
- M. Cantando tu illum? aut umquam tibi fistula cera
iuncta fuit? non tu in triuiis, indocte, solebas
stridenti miserum stipula disperdere carmen? 25
- D. Vis ergo inter nos quid possit uterque vicissim
experiamur? ego hanc uitulam — ne forte recuses,
bis uenit ad mulctram, binos alit ubere fetus —
depono; tu dic mecum quo pignore certes. 30
- M. De grege non ausim quicquam deponere tecum.
est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca,
bisque die numerant ambo pecus, alter et haedos.
uerum, id quod multo tute ipse fatebere maius,
insanire libet quoniam tibi, pocula ponam
fagina, caelatum divini opus Alcimedontos,
lenta quibus torno facili superaddita uitis
diffusos hedera uestit pallente corymbos.
in medio duo signa, Conon et — quis fuit alter,
descripsit radio totum qui gentibus orbem, 40
tempora quae messor, quae curuos arator haberet?
necdum illis labra admoui, sed condita seruo.
- D. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit
et molli circum est ansas amplexus acantho 45
Orpheaque in medio posuit siluasque sequentis;
necdum illis labra admoui, sed condita seruo.
si ad uitulam spectas, nihil est quod pocula laudes.
- M. Numquam hodie effugies; ueniam quocumque uocaris.
audiat haec tantum uel qui uenit, ecce Palaemon.
efficiam posthac ne quemquam uoce lacesas. 50
- D. Quin age, si quid habes; in me mora non erit ulla
nec quemquam fugio. tantum, uicine Palaemon,
sensibus haec imis — res est non parua — reponas.
- P. Dicite, quandoquidem in molli consedimus herba. 55
et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos,
nunc frondent siluae, nunc formonsissimus annus.
incipite, Damoeta; tu deinde sequere, Menalca.
alternis dicetis; amant alterna Camenae.

- D. Ab Ioue principium Musae, Iouis omnia plena;
ille colit terras, illi mea carmina curae. 60
- M. Et me Phoebus amat; Phoebosua semper apud me
munera sunt, lauri et suaue rubens hyacinthus.
- D. Malo me Galatea petit, lasciua puella,
et fugit ad salices et se cupit ante uideri. 65
- M. At mihi sese offert ultro meus ignis, Amyntas,
notior ut iam sit canibus non Delia nostris.
- D. Parta meae Veneri sunt munera; namque notauit
ipse locum aerae quo congressere palumbes.
- M. Quod potui, puero siluestri ex arbore lecta
aurea mala decem misi; cras altera mittam. 70
- D. O quotiens et quae nobis Galatea locuta est!
partem aliquam, uenti, diuom referatis ad auris.
- M. Quid prodest quod me ipse animo non spernis, Amynta,
si, dum tu sectaris apros, ego retia seruo? 75
- D. Phyllida mitte mihi; meus est natalis, Iolla,
cum faciam uitula pro frugibus, ipse uenito.
- M. Phyllida amo ante alias; nam me discedere fleuit
et longum ‘formonse, uale, uale,’ inquit, Iolla.
- D. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,
arboribus uenti, nobis Amaryllidos irae. 80
- M. Dulce satis umor, depulsis arbutus haedis,
lenta salix feto pecori, mihi solus Amyntas.
- D. Pollio amat nostram, quamuis est rustica, Musam;
Pierides, uitulam lectori pascite uestro. 85
- M. Pollio et ipse facit noua carmina; pascite taurum,
iam cornu petat et pedibus qui spargat harenam.
- D. Qui te, Pollio, amat, ueniat quo te quoque gaudet;
mella fluant illi, ferat et rubus asper amomum.
- M. Qui Bauium non odit, amet tua carmina, Meui,
atque idem iungat uulpes et mulgeat hircos. 90
- D. Qui legitis flores et humi nascentia fraga,
frigidus — o pueri, fugite hinc — latet anguis in herba.
- M. Parcite, oues, nimium procedere; non bene ripae
creditur; ipse aries etiam nunc uellera siccat. 95
- D. Tityre, pascentis a flumine reice capellas;
ipse, ubi tempus erit, omnis in fonte lauabo.
- M. Cogite oues, pueri; si lac praeceperit aestus,
ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.

- D. Heu heu, quam pingui macer est mihi taurus in eruo! 100
idem amor exitium pecori pecorisque magistro.
- M. His certe — neque amor caussa est — vix ossibus haerent;
nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.
- D. Dic quibus in terris — et eris mihi magnus Apollo —
tris pateat caeli spatium non amplius ulnas. 105
- M. Dic quibus in terris inscripti nomina regum
nascantur flores, et Phyllida solus habeto.
- P. Non nostrum inter uos tantas componere lites:
et vitula tu dignus et hic et quisquis amores
aut metuet dulcis aut experietur amarus. 110
claudite iam riuos, pueri; sat prata biberunt.

Afrikaans translation ⁶

Menalcas

Damoetas

Palaemon

- M. Sê my, Damoetas, wie se kudde is dit dié? Meliboeus s'n?
- D. Nee jong, dis Aegon s'n; hy't hul pas aan my toevertrou.
- M. O, ou skapies, oneindig ongelukkige trop;
die baas lê Neaera warm terwyl hy bang is dat sy *my* bo hom sal verkies,
dan melk hierdie onbevoegde immigrant die skape twee keer per uur, 5
en dreineer dus die kudde se lewensbloed en die lammers se melk.
- D. Jy moet oppas wat jy tussen mans uitblaker.
Ons weet mos wie jou gepenetreer het, toe die bokke jul bestaar het,
en die Nimfe wat skaamteloos gegiggel het, selfs by watter altaar.
- M. 'Duh! Ek dink dit was toe hulle my Micon se plantasie 10
en sy jong wingerde met 'n sekel sien kerf'.
- D. Of miskien was dit hier by die ou beukehoutbome,
toe jy Daphnis se staf en fluit gebreek het,
want jy, perverse Menalcas,
was mos ontsteld toe jy die jonge se geskenke gesien het, 15
en, as jy nie jou wraak op Daphnis geneem het nie,
sou jy verseker gesterf het.
- M. Wat kan eienaars doen wanneer diewe sulke dinge durf?
Ek het jou mos gesien Damon se bokram weglok,
jou klein donder, 20
selfs met Lycisca wat so hardop geblaf het,

⁶ Line numbers are inserted into the translation for ease of reference. They do not correspond to the Latin text.

of hoe?

En toe ek uitgeroep het,
‘Waarheen is hy nou oppad?
Tityrus, bring die kudde!’

25

het jy agter die riete gaan wegkruip.

D. Maar het Damon my nie dan aangewys as wenner van die singery,
aangesien my fluit sy bokram met liedere kon verower, nie?

Daardie bokram is myne, indien jy dit nie weet nie!

Damon self het dit aan my erken,
al sou hy my *trofee* eers later kon oorhandig.

30

M. *Jy* het hom oorwin in sang? En wanneer het jy ’n pan-fluit gehad?

Was dit nie juis jy, jou lomperd, wat gewoonlik ’n treurige lied
met jou skril fluit by die kruispad geknoei het nie?

D. Wat van ons sit iets op die spel?

35

Ek sal hierdie verskalf op sit; en, voordat jy teëstaan, luister eers:
sy kom twee keer per uur na die melkemmer toe,
en voed terselfdertyd twee kalwers met haar speen.

So, sê jy nou vir my wat jy gaan op sit?

M. Ek waag nie iets uit ons kudde nie.

40

Ek het ’n pa en ’n wrede stiefma by die huis,
wie twee keer ’n dag saam die kudde tel
en een tel nog die boklammers ook!

Ek sal, en jy sal self erken dat hierdie meerwaardig is,
aangesien jy in elk geval gek raak,

45

hierdie beukehoutbekers,

die graverwerk van goddelike Alcimedon op sit,
waaraan soepel wingerde geheg is

deur die gebruik van ’n moderne draaibank,
en waarop wye trosse met bleke klimop versier is.

50

In die middel is daar twee figure, Conon en —

jy weet mos wie die ander een is:

die een wie met sy meetstok die hele aarde vir die mensdom uitgebeeld het,
en hoeveel tyd die plaaswerker en die ploëer het?

Onbesmet het my lippe hul nog nooit aangeraak nie.

55

D. Daardie einste Alcimedon het vir ons ook twee bekere,
met sagte akant rondom die handvatsels,

en Orpheus, met die agtervolgende woude,
in die einste middel, gemaak;

Onbesmet het my lippe hul nog nooit aangeraak nie.

60

Jy weet wel dat die bekere minderwaardig is.

- M. Vandag gaan jy nie hiermee wegkom nie;
ek sal jou weddenskap aanvaar.
As daar nou net iemand was wat dié kon aanskou ...
en wraggies, kyk, hier kom Palaemon! 65
Dit sal nou die laaste wees wat jy iemand met jou stem uitdaag.
- D. Nou toe dan, as jy iets het om te sing!
Daar sal geen huiwering in my wees nie,
ek is mos nie bang nie!
So, Palaemon, buurman, 70
luister aandagtig na hierdie dinge,
want dié is 'n belangrike saak.
- P. Sing, terwyl ons so op die sagte gras rus.
Nou ontluik elke- veld en boom;
nou word die woude groen, en nou is die mooiste tyd van die jaar. 75
Begin jy, Damoetas; en dan volg jy, Menalcas.
Sing afwisselend; die muses is mal daaroor!
- D. My Muse begin by Jupiter, want alles is vol van hom;
hy versorg die land en my liedere bereik sy ore.
- M. En Phoebus het my lief; daar is altyd vir hom geskenke, 80
louriere en soete rooi Hiasint, by my tuiste.
- D. Galatea, daardie moedswillige meisie, het my met 'n appel gegooi,
na die wilgerboom gevlug en gehoop dat sy gesien word.
- M. Maar Amyntas, my brandende passie, bied homself so vry aan my,
dat selfs ons honde nie vir Delia beter herken nie. 85
- D. Daar is geskenke wat vir my Venus wag; want ek het persoonlik die plek,
waar die duiwe hoog nes maak, gemerk.
- M. Ek het, so vêr ek kon, vir my liefie tien goue appels
vanuit 'n boom in die woud, gestuur. Ek sal môre die ander stuur.
- D. O hoe baie, en wat presies, het Galatea nie aan ons vertel nie! 90
Winde, dra tog net 'n gedeelte hiervan aan die gode oor.
- M. Wat is dit werd, Amyntas, dat jy my nie, persoonlik binne jou wese, verwerp nie,
as ek net goed genoeg is om die nette op te pas wanneer jy bosvarke jag?
- D. Stuur Phyllis aan my; dit is my verjaardag, Jolla,
en jy moet self daar wees wanneer ek 'n voor-oes kalf offer. 95
- M. Ek het Phyllis bo almal lief; want sy het getreur toe ek vertrek,
en hardop uitgeroep, 'Totsiens, totsiens, lieflike Jolla'.
- D. Die wolf is 'n plaag vir die kraal, die reën vir die ryp vrugte,
die winde vir die bome, en vlambare Amaryllis vir ons.
- M. Vog is soet vir die oes, aarbeie vir die gespeende boklammers, 100
die soepel wilgeboom vir die swanger kudde, en Amyntas alleenlik vir my.

- D. Pollio het ons Muse, al is sy van die plaas af, lief;
Piëriese Muses, skenk 'n calf aan jul leser.
- M. Pollio het ook self 'n nuwe lied gedig; laat die bul wei,
sodat hy vroeg met sy horings kan stamp en met sy pote die sand strooi. 105
- D. Laat hom, wie jou lief het, Pollio, kom tot waar hy jou óók kan verheerlik;
mag die heuning vir hom vloei en die bitter braambos kruie dra.
- M. Laat hy, wie nie vir Bavius haat nie, jou liedere, Mevius, lief hê,
en daardie einste een vosse inspan, en bokramme melk.
- D. Julle wie die blomme en die aarbeie van die grond pluk, 110
vlug van hier, slawe! 'n Koue slang skuil in die gras.
- M. Pasop dat julle nie te ver gaan nie skapies; die rivierbedding is wel
nie vertroubaar nie; die ram droog nou nog sy vlies af.
- D. Tityrus, lei die vretende bokooie weg van die rivier af;
ek sal, wanneer die tyd aanbreek, hulle self in die fontein gaan was. 115
- M. Slawe, maak die skape bymekaar; As die hitte die melk eerste vang,
soos wat dit onlangs het, dan druk ons verniet hul spene.
- D. Tog, hoe maer is my bul in die vetterige weiveld!
Daardie einste liefde is die kudde en hul meester se ondergang.
- M. Hierdie klomp is wel skaars met bene geheg, en liefde is nie die rede nie; 120
ek weet nie watter oog my sagte lammers betower het nie.
- D. Sê net in watter land die hemelruim nie groter as drie armlengtes oopmaak nie,
en jy sal my grote Apollo wees.
- M. Sê vir my in watter land die blomme gegraveer met koningstitels groei,
en jy sal Phyllis vir jousef hê. 125
- P. Dit is nie vir ons om te sê wie die wenner is nie;
beide jy, Menalcas, hierdie Damoetas, en wie ook al nog, of soete liefdes vrees,
of die liefdes sal aandurf, verdien die verskalf.
Slawe, sluit nou die riviere; die weivelde het genoeg gedrink.

BIBLIOGRAPHY

- Benade, J T 1983. Publius Vergilius Maro: *Eclogae* en *Georgica* uit die
oorspronklike Latyn vertaal. Pretoria: UNISA.
- Blanckenberg, N A 1975. Vergilius: Landelike poësie — *Bucolica, Georgica*.
Kaapstad: Hollandsch Afrikaansche Uitgevers Maatskappij.
- Coleman, R 1977. *Vergil Eclogues*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goethe, J W 1992 [1811-1814]. Extract from *Dichtung und Wahrheit*. In Lefevere,
A (ed.) *Translation / history / culture: A sourcebook*, 74-77. London:
Routledge.

- Karanika, A 2006. Agonistic poetics and Vergil's third *Eclogue*. In Skoie, M & Bjornstad-Velasquez, S (eds.) *Pastoral and the humanities: Arcadia reinscribed*, 107-114. Bristol: Bristol Classical Press.
- Willamowitz-Moellendorff, U 1992 [1924]. Die Kunst der Übersetzung. In Lefevere, A (ed.) *Translation / history / culture: A sourcebook*, 33-34. London: Routledge.